

Roll No.....

Total No. of Pages : 6

Total No. of Questions : 5

उत्तरमध्यमा प्रथमखण्ड

विषय कोड : 724

साहित्यम्
चतुर्थ-प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

(वस्तुनिष्ठप्रश्नाः)

(सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः)

1. (1) दशकुमारचरितस्य रचयिता कः ? 10×1=10
- (i) कालिदासः (ii) कुमारदासः
(iii) भारवि (iv) दण्डी
- (2) दशकुमारचरितमस्ति -
- (i) महाकाव्यम् (ii) खण्डकाव्यम्
(iii) दृश्यकाव्यम् (iv) गद्यकाव्यम्
- (3) दशकुमारचरितं कति भागेषु विभक्तं ?
- (i) एक (ii) द्वे
(iii) त्रीणि (iv) चत्वारः
- (4) दशकुमारचरित भागस्य नामोऽस्ति -
- (i) पूर्वपीठिका/उत्तरपीठिका (ii) उच्छ्वासः
(iii) निश्वासः (iv) पटलः
- (5) दशकुमारचरितस्य पूर्वपीठिकायां कत्योच्छ्वासाः सन्ति ?
- (i) एक (ii) द्वे
(iii) चत्वारः (iv) पञ्च

(6) महाकवेर्दण्डिनः रचनाऽस्ति —

- (i) अवन्तिसुन्दरी (ii) शिशुपालवधं
(iii) मृच्छकटिकम् (iv) रघुवंशम्

(7) दशकुमारचरितस्य कथा कस्या नगर्या उपक्रान्ता भवति ?

- (i) अवन्तिपुर्याः (ii) पुष्यपुर्याः
(iii) वाराणसी (iv) जाबालिपुर्याः

(8) दशकुमारचरितस्य मङ्गलश्लोके कस्य स्तुतिः ?

- (i) शिवस्य (ii) विष्णु
(iii) गणेशस्य (iv) त्रिविक्रमस्य

(9) दशकुमारचरितस्य नगरी कस्मिन् देशे ?

- (i) उत्तरप्रदेशे (ii) मध्यप्रदेशे
(iii) महाराष्ट्रे (iv) मगधप्रदेशे

(10) राजहंसस्य पत्न्याः नाम किम् ?

- (i) यशोमती (ii) भानुमती
(iii) राजमती (iv) वसुमती

2. सुमेलनं करोतु —

10×1=10

- (1) वसुमत्या केशजालस्य केनोत्प्रतिमुत्प्रेक्षते — अक्षियुगलम्।
(2) कामदेवस्य मीन युगलम् वसुमत्याः किमभूत् — बन्धुरा लावण्यधरा कन्धरा।
(3) कामदेवस्य जयशंखः किमभवत् वसुमत्याः — त्रयः।

- (4) राजहंसस्य आमात्यानाम् नामानि - सुमतिः।
- (5) सितवर्मणस्य पुत्रनाम - पूर्वपीठिका/उत्तरपीठिका।
- (6) राजहंसस्य कति कुलामात्या आसन् - धर्मपालः/पद्मोद्भवः।
- (7) दशकुमारचरिते पीठिका - सुश्रुतः।
- (8) पद्मोद्भवस्य पुत्रः - नाराणस्य।
- (9) राजहंसकस्यार्चनमकरोत् निरन्तरम् - मानसारः।
- (10) मालवेश्वरस्य किं नामासीत् - कामदेवस्य रोलम्बाबल्या।

3. उचितशब्दं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयतु -

10×1=10

(गुप्तचर, राजहंसो, पुष्यपुरी, आमात्यान, सोम, वंशावतंसः, सुमतेः, विश्रुत, सोमदेवः, तारावली)

- (1) सः राजहंसस्य आसीत्।
- (2) मन्त्रिभिर्वारितोऽपि योद्धुमुद्यतो बभूव।
- (3) सः मध्य तिष्ठत्।
- (4) सा शीघ्रमागत्य राजानं वीक्ष्य पुरोहितजनांश्च तत्रानयत्।
- (5) राजहंसः आसीत्।
- (6) पुत्रः प्रमितिरासीत्।
- (7) सुश्रुतस्य पुत्रस्य नाम आसीत्।
- (8) नाम प्रहारवर्माऽसीत्।
- (9) वामदेवशिष्यस्य नाम शर्माऽसीत्।
- (10) सायक्ष पुत्री आसीत्।

(लघूत्तरीया: प्रश्नाः)

4. (1) आसुररत्नः कः हतवान् ?

10×2=20

अथवा

या कुमारी मातङ्गवृणोत सा कस्य पुत्र्यासीत् ?

(2) कालिन्दी मातङ्गस्य प्राप्तिविषये सिद्ध तापसस्य कीदृशी भविष्यवाणी प्राह ?

अथवा

सोमदत्तमवाप्य राजवाहनः किम् प्राक्षीत् ?

(3) निद्राभङ्गे सोमदत्तः किमद्राक्षीत् ?

अथवा

ब्राह्मणेन निर्दिष्टं सोमदत्तं दृष्ट्वा किमकार्षुः राजभटाः मिथिलेश्वरस्य ?

(4) मानपालः कः आसीत् ?

अथवा

लाटाधिपतेः किं नामासीत् ?

(5) युद्धेः सोमदत्तः किमकरोत् ?

अथवा

चन्द्रपालस्य पितुः किं नामासीत् ?

(6) अवन्तिसुन्दर्याः प्रियसखी काऽसीत् ?

अथवा

अवन्तिसुन्दरी कस्या पुत्र्यासीत् ?

(7) असुरराजं कः हतवान् ?

अथवा

उद्याने राजवाहनः किम् पश्यन् ?

(8) सोमशर्मणः बालकं प्राप्य राजहंसः किम् करोत् ?

अथवा

राजवाहनः तं परुषं पुरुषप्रेक्ष्य किम् प्राक्षीत् ?

(9) सुमन्त्रस्य पुत्रनाम किमासीत् ?

अथवा

राजा शवर पत्नीं किं प्राक्षीत् ?

(10) महाकवेर्दण्डिनः कति ग्रन्थः समुपलभ्यन्ते ?

अथवा

मानसारेण प्रहितया शंकरदत्तगया राजहंसस्य किम्भूत ?

(दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः)

(केचन पञ्च)

5. (1) केन प्रकारेण वसुमती राजानं राजहंसमाशवासयामास ?

5×10=50

अथवा

सर्वजन सुखे निशीथे राज्ञी वसुमती किमकरोत् ?

(2) दशकुमारचरितस्य तृतीयोच्छ्वासस्य कथासारो विलिख्यताम्।

अथवा

सोमदेवस्य वाणीं श्रुत्वा सा वनिता किमाह ?

(3) वामदेवान्तेवासी बालकं नरपतिं राजहंस दत्त्वा किमवोचत् ?

अथवा

राजावाहनेन दृष्टः कालायस कर्कशशरीरः पुरुषः किमवदत् ?

(4) राजवाहनस्य चरित्रं चित्रयन्तु।

अथवा

बालचन्द्रिकाऽभिहितं श्रुत्वा पुष्पोद्भवः किमकरोत् ?

(5) दण्डिनः पदलालित्यमिति सूक्तिं स्पष्टयतु।

अथवा

महाकवेर्दण्डिनः संक्षिप्तपरिचयो देयः।

(6) ब्रह्माण्डच्छत्रदण्डः शतधृतिभवनाम्नोसहोनालदण्डः।

क्षोणीनौकूपदण्डः क्षरदम रसरित्पट्टिका केतुदण्डः।

ज्योतिश्चक्राक्ष दण्डस्त्रिभुवन विजयस्तम्भ दण्डोऽङ्घ्रिदण्डः

श्रेयस्त्रैविक्रमस्ते वितरतु विबुध द्वेषिणां कालदण्डः।

इति पद्यं सप्रसङ्गं व्याख्यायताम् ।

अथवा

अस्ति समस्तनगरी निकषायमाणा शश्वदगव्यपव्य विस्तारित मृणिगणादि वस्तुजात व्याख्यात
रत्नाकर माहात्म्या मगधदेश शेखरीभूता पुष्यपुरी नामनगरी इति गद्यं व्याख्यायताम्।